

บทที่ 6

ลัทธิสโตยอิกส์ Stoicism

1. ความนำ

1.1 ลัทธิสโตยอิกส์รุ่งเรืองอยู่เป็นเวลานานประมาณเกือบ 700 ปี นับแต่ซีโน (Zeno) ชาวเฟอเนียเซียนได้ก่อตั้งสำนักขึ้นเมื่อ 370 ก่อนคริสตกาลและเจริญสืบต่อมาจนถึงศตวรรษที่ 2 หลังคริสตกาล เป็นลัทธิคาบสมัยคือ เริ่มมีชื่อเสียงขึ้นในสมัยเฮเลนิก (Hellenic) และสามารถสร้างศรัทธายืนยงข้ามมาจนกระทั่งถึงสมัยของอาณาจักรโรมันเรื่องอำนาจ

1.2 นักคิดทางการเมืองที่ได้รับการยอมรับกันว่าเป็นผู้วางหลักทฤษฎีของสโตยอิกส์ มีหลายท่านด้วยกันและมีความแตกต่างกันทั้งในด้านพื้นเพ, ถิ่นอาศัย และอาชีพ ที่สำคัญมีซีโน, ซีซีโร (Cicero) นักกฎหมายโรมัน, ซีเนกา (Seneca) แห่งศาลโรมัน และ มาร์คัส เออเรเลียส (Marcus Aurelius) จักรพรรดิโรมัน

1.3 ในบทนี้จะศึกษาหลักการความคิดของกลุ่มสโตยอิกส์ โดยในขั้นต้นจะบรรยายลักษณะโดยทั่วไปของแนวความคิดทางการเมืองของสำนักนี้เสียก่อน จากนั้นจะหยิบยกหลักการของสโตยอิกส์คนสำคัญ ๆ คือซีซีโร, ซีเนกา และมาร์คัส เออเรเลียสมาพิจารณาเป็นรายบุคคล

2. หลักการความคิดทั่วไปของสำนักสโตยอิกส์

2.1 แนวความคิดของกลุ่มเมธีสโตยอิกส์นี้ไม่ได้สอดคล้องต้องกันหมดเสียทีเดียว ซีโนผู้ก่อตั้งสำนักมีแนวคิดไปในทางวัตถุนิยม และรู้สึกว่าจะได้รับอิทธิพลจากลัทธิชินนิคส์อยู่มาก พานเทียสปฏิเสธลัทธิวัตถุนิยมของซีโน และสรรคนะของเขาได้รับอิทธิพลจากเพลโตอยู่มาก ในขณะที่โพไซโดเนียสนใจในทางคณิตศาสตร์, ดาราศาสตร์ และประวัติศาสตร์¹

2.2 ลัทธิสโตยอิกส์เชื่อถือในธรรมชาติ เปรียบธรรมชาติเป็นเสมือนพระเจ้า สรรพสิ่งทั้งหลายในจักรวาลเกิดขึ้นตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ (Natural Order) กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎสากลปกครองสิ่งมีชีวิตทั้งมวล เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์และกำหนดวิถีความเป็นไปของทุกสิ่งทุกอย่างไว้ มีรากฐานที่มาจากเหตุผล เพราะฉะนั้นกฎหมายธรรมชาตินี้เป็นสิ่งที่แน่นอนและไม่มีวันเปลี่ยนแปลง คนเรา

¹ Macdonald, *Western Political Theory*, 72.

เป็นสิ่งที่อยู่ภายใต้กฎธรรมชาตินี้ แม้สามารถจะใช้เหตุผลทำความเข้าใจธรรมชาติและกฎธรรมชาติได้ แต่ก็ไม่สามารถที่จะเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขสิ่งซึ่งธรรมชาติบัญญัติไว้ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่บังเกิดขึ้นเป็นไปตามครรลองแห่งธรรมชาติทั้งสิ้น ดังนั้นหากใครไม่สามารถที่จะทนรับเหตุการณ์นั้นได้ ทางออกมีอยู่ทางเดียวคือกระทำอัตวินิบาตกรรม

2.3 จุดมุ่งหมายของชีวิตคนตามทรรศนะของกลุ่มสตอยอิกส์คือ การดำเนินชีวิตสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติ การต่อต้านหรือพยายามเปลี่ยนแปลงกฎหมายธรรมชาติเป็นอันตรายที่นำสะพรึงกลัวเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่การพยายามทำตนให้เข้ากับความต้องการของธรรมชาติ เป็นสิ่งซึ่งจะสร้างผลดีให้กับชีวิต เพราะธรรมชาติเป็นสิ่งสูงสุดและมีความดีที่แท้จริงแฝงอยู่ ดังนั้นอิสรภาพของมนุษย์คือการยอมรับโชคชะตา ยอมให้โชคชะตาเป็นผู้กำหนดวิถีชีวิต

2.4 คุณธรรมขึ้นอยู่กับความรอบรู้และความรู้สามารถหาได้จากเหตุผล เมื่อมีเหตุผลจะสามารถเข้าใจกฎหมายธรรมชาติ ดังนั้นคุณธรรมจึงมีรากฐานมาจากธรรมชาติ การปกครองที่ดีคือการปกครองโดยรัฐบาลที่มีคุณธรรมซึ่งจะทำการปกครองสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ธรรมชาติและเคารพเชื่อฟังในกฎหมายสากลแห่งธรรมชาติ กฎหมายแห่งรัฐต่าง ๆ ย่อมแตกต่างกันออกไปแต่รัฐมิใช่จุดหมายปลายทางของคน เพราะ “คนบรรลุถึงเกียรติภูมิได้ในฐานะของตัวเองของเขาเอง ไม่ใช่เพราะเขาเป็นราษฎร คนฉลาดรับรู้พันธะของเขาที่มีต่อพระเจ้า, ต่อธรรมชาติ และต่อตัวเขาเอง เขาไม่มีพันธะอะไรต่อรัฐเลย”² ลัทธิสตอยอิกส์ถือว่าคนมิได้ผูกพันกับรัฐ คนทุกคนที่อยู่ในแต่ละรัฐถือว่าเป็นสมาชิกของอาณาจักรเดียวกันคือ อาณาจักรภราดรภาพสากล (Universal Brotherhood)

2.5 ลัทธิสตอยอิกส์เชื่อในความเสมอภาคกันของมนุษย์ ฐานะทางสังคมไม่ใช่เครื่องชี้ความเป็นคน คนทุกคนเท่ากันหมดในฐานะของความเป็นมนุษย์ ทุกคนมีหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ เมื่อคนปฏิบัติหน้าที่ของเขา ก็จัดได้ว่าเขากำลังใช้ชีวิตในทางที่ดีสอดคล้องกับธรรมชาติและความต้องการของพระเจ้า ในบางครั้งคนบางคนอาจจะถูกขอร้องให้ทำงานสาธารณะบางอย่างที่เขาไม่พึงใจจะทำ แต่หากมโนสำนึกบอกกับเขาว่า กิจนั้นเป็นกิจที่พระเจ้าเป็นเจ้าของและประสงค์จะให้เขาทำ บุคคลผู้นั้นก็ควรจะทำและทำอย่างดีที่สุดด้วย หน้าที่ที่ปฏิบัตินั้นจะมีค่าก็ต่อเมื่อปฏิบัติแล้วทำให้มีความก้าวหน้าเกิดขึ้น หรือทำให้คุณลักษณะ ตลอดจนความดีของผู้กระทำดีขึ้นหรือสูงขึ้น

2.6 สตอยอิกส์สนับสนุนให้คนมีส่วนร่วมในการปกครองและการบริการสาธารณะตามความสามารถของตน ถือว่าเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ในฐานะที่เป็นพลเมืองของทั้งรัฐและของโลกในเวลาเดียวกัน “สตอยอิกส์สอนให้คนรักสงบ แต่ก็มิได้แนะนำให้มนุษย์ออกไปอยู่ป่า และก็มีได้สอนให้คนหนีสังคม แต่สอนให้คนรับภาระช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน”³

² Harmon, *Political Thought*, 79.

³ วิทยุ วิศทเวทย์, “จริยศาสตร์,” ใน สมาคมสังคมศาสตร์ฯ (จัดพิมพ์), *วรรณไวทยากร, ปรัชญา*, 17.

3. ซิซีโร (Cicero)

3.1 ซิซีโร (106-43 ก่อนคริสตกาล) เป็นนักนิติศาสตร์และรัฐบุรุษที่มีชื่อเสียงและเกียรติคุณดีเด่นพอสมควรแห่งกรุงโรม เป็นตัวแทนเผยแพร่แนวความคิดสโตยอิกส์ในสมัยสาธารณรัฐตอนปลาย หลักการของเขาเน้นเรื่องกฎหมาย, ธรรมชาติ, อาณาจักรพิภพ. และความเสมอภาคของบุคคล หนังสือสำคัญที่เขียนไว้ได้แก่ *Republic*, *On the Commonwealth* และ *Laws*

3.2 ซิซีโรมีความเลื่อมใสและยกย่องความเลอเลิศของรูปการปกครองแบบผสมของอาณาจักรโรมันเช่นเดียวกับโพลีเบียส และเขาเองก็แลเห็นว่ารูปการปกครองแบบเฉพาะต่าง ๆ นั้นมีการหมุนเวียนเป็นวัฏจักรจากราชธิปไตยสู่ทหุชนาธิปไตยและเรื่อย ๆ ไปจนกระทั่งถึงประชาธิปไตยและแบบฝูงชนที่บ้าคลั่งแล้วเวียนกลับสู่ราชธิปไตยอีกครั้งหนึ่ง แม้ว่าซิซีโรจะพยายามอธิบายวัฏจักรแห่งการปกครองจากความเข้าใจของเขาเอง แต่แนวการอธิบายเป็นไปในแนวเดียวกับโพลีเบียส ซิซีโรไม่เชื่อถือในรูปการปกครองเฉพาะแบบเขามีความเห็นที่ “รัฐธรรมนูญของโรมัน (ซึ่งกำหนดรูปการปกครองแบบผสมระหว่างราชธิปไตย อภิชนาธิปไตย และประชาธิปไตย) เป็นรูปแบบการปกครองที่มีเสถียรภาพและสมบูรณ์ที่สุด เท่าที่ประสบการณ์ทางการเมืองเคยมีมา”⁴

3.3 ความสำคัญของความคิดของซิซีโรทางการเมือง ได้แก่ความคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายธรรมชาติ เขาเชื่อว่ากฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายแห่งจักรวาลเกิดขึ้นโดยพระเจ้า ซึ่งเป็นผู้ปกครองโลก กฎหมายนี้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงในทุกสถานการณ์และทุกที่ พันผูกคนทุกคนและรัฐทุกรัฐพบบัญญัติกฎหมายใดก็ตามที่บัญญัติขึ้นมาด้วยมนุษย์ ถ้าขัดกับกฎหมายธรรมชาติจะต้องถือว่าบทบัญญัติกฎหมายนั้นมิใช่กฎหมาย ซิซีโรเขียนไว้ใน *On the Commonwealth* ว่า

ในความเป็นจริงมีกฎหมายที่แท้จริงอยู่เพียงหนึ่ง ชื่อว่าสัจเหตุผล (Right reason) ซึ่งเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับธรรมชาติ, ใช้กับคนทุกคน, ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และคงอยู่ชั่วนิรันดร์ สิ่งที่กฎหมายนี้ต้องการคือความปรารถนาที่จะให้คนปฏิบัติหน้าที่ของเขา และข้อห้ามของกฎหมายนี้เป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวคนให้พ้นจากการประพฤติดี และข้อห้ามของกฎหมายนี้มีอิทธิพลต่อคนดีเสมอ แต่ไม่มีผลอันใดเลยต่อคนเลว เป็นเรื่องบาปในการที่จะเปลี่ยนแปลงกฎหมายนี้ หรือแม้แต่การที่จะขัดขวางไม่ให้กฎหมายนี้ได้บังคับใช้ก็เป็นเรื่องที่ไม่ถูกต้อง⁵

3.4 ซิซีโรเชื่อว่า ความยุติธรรมกำเนิดจากและค้นพบได้ในกฎหมายธรรมชาติ คนฉลาดสามารถใช้เหตุผลเป็นมาตรการวัดว่าสิ่งใดหรือการกระทำโดยดีธรรมหรืออธรรม ใครก็ตามที่เลื่อมใสและศรัทธาในกฎหมายอื่นอันผิดไปจากกฎหมายธรรมชาติ เรียกได้ว่าเป็นคนซึ่งปราศจากความยุติธรรม ซิซีโรกล่าวว่า “ความยุติธรรมมีอยู่เพียงหนึ่งเดียว เป็นสิ่งซึ่งผูกมัดสังคมมนุษย์ชาติ

⁴ Cicero, “On the Commonwealth.” in Curtis. (ed.), *The Great Political Theories*, 128.

⁵ *Ibid.*, 128.

ทั้งหมด วางรากฐานอยู่บนกฎหมายธรรมชาติอันได้แก่สัจเหตุผลซึ่งเป็นสิ่งที่สอนให้มนุษย์ได้ทราบว่สิ่งใดควรปฏิบัติหรือละเว้น”⁶

3.5 ในเรื่องสถานการณ์ของบุคคลนั้น ซิซีโรกล่าวว่าคนเราทุกคนเท่ากัน ความเท่ากันของเขาไม่ได้หมายความว่าเท่ากันในเรื่องของวัตถุ เช่นทรัพย์สมบัติ แต่เป็นความทัดเทียมกันในความสามารที่จะเป็นเจ้าของสัจเหตุผลที่จะทำให้เขาสามารถหยั่งรู้กฎหมายธรรมชาติ ความเสมอภาคกันนี้มีในความสามารถของคนทุกคนที่จะแยกว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ซิซีโรหมายถึงความเท่ากันทางด้านจิตใจและศีลธรรมหรือเท่ากันในส่วนที่เกี่ยวกับกฎหมายธรรมชาติ

3.6 รัฐเป็นประชาคมแห่งศีลธรรมมีจริยธรรมเป็นจุดหมาย รัฐเปรียบเสมือนองค์การแห่งความร่วมมือซึ่งมีประชาชนในรัฐทั้งหมดเป็นเจ้าของ รัฐถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อสนองความต้องการของสมาชิกในการบริการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อำนาจต่าง ๆ ของผู้ปกครองหรือผู้อยู่ในตำแหน่งคืออำนาจร่วมของประชาชนนั่นเอง ประชาชนเป็นผู้รวบรวมมอบให้ กฎหมายแห่งรัฐเป็นผลผลิตของคนในรัฐ อย่างไรก็ตามกฎหมายแห่งรัฐนี้จำต้องขึ้นอยู่กับกฎหมายธรรมชาติ ซึ่งบัญญัติขึ้นโดยพระเจ้าและอยู่เหนือทางเลือกของคนและสถาบันต่าง ๆ ของรัฐ การใช้กำลังบังคับให้คนในรัฐปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิ่งธรรมดา ซึ่งเกิดขึ้นเสมอ ๆ ในรัฐต่าง ๆ แต่จะถูกต้องและยุติธรรมต่อเมื่อกำลังบังคับนั้นถูกใช้เพื่อผดุงไว้ซึ่งสัจเหตุผลและความยุติธรรม

3.7 ซิซีโรก็เช่นเดียวกับโพลีเบียส ศรีทธาว่า รูปการปกครองที่ดีที่สุด คือ รูปการปกครองแบบผสมของระบอบราชาธิปไตย, อภิชนาธิปไตย และประชาธิปไตย⁷ ระบบการปกครองแบบผสมนี้เท่านั้นจึงจะสามารถสร้างเสถียรภาพและป้องกันการปกครองโดยใช้กำลังอำนาจเผด็จการซึ่งซิซีโรต่อต้านอย่างมาก รัฐเป็นกิจการของประชาชนตั้งอยู่เพื่อรักษาไว้ซึ่งสัมมารวม (Common good) และความยุติธรรม เมื่อยอมรับกันว่าคนทุกคนมีความทัดเทียมกันในการใช้เหตุผลและเข้าใจกฎหมายธรรมชาติ คนทุกคนจึงควรมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจทางการเมืองด้วย ซิซีโรได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ต่อต้านลัทธิเผด็จการที่เข้มแข็งผู้หนึ่ง

4. ซินีกา (Seneca)

4.1 ซินีกา (3 ก่อนคริสตกาล—ค.ศ. 65) เป็นเมธีสตอยอิกส์ที่มีชื่อเสียงมากในสมัยอาณาจักรโรมันระยะแรก แนวความคิดของเขาคลายคลึงกับซิซีโรอยู่ไม่ใช่น้อย ผลงานที่ส่งเขาให้เด่นขึ้นมาในบรรดานักทฤษฎีการเมือง คือ *Inquiries Concerning Nature*, และ *Moral Essays*

4.2 ซินีกาเชื่อถือในความเสมอภาคของมนุษย์ ธรรมชาติได้สร้างมนุษย์ให้ทัดเทียมกันในด้านความสามารถที่จะเข้าถึงคุณธรรม ความเป็นไพร่เป็นนายเป็นความแตกต่างอันเกิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คนสร้างขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่า “ความโชคไม่ดีเท่านั้นที่ทำให้คนบางคน

⁶ Cicero, “Laws,” in *Ibid.*, 130.

⁷ Harmon, *Political Thought*, 85-6.

ต้องเป็นทาส”⁸

4.3 ซินีคายังว่า ครั้งหนึ่งมนุษย์เราอยู่อย่างมีความสุขและมีจิตใจที่บริสุทธิ์ในสมัยสังคมดึกดำบรรพ์ซึ่งยังไม่รู้จัก “ทรัพย์สินส่วนตัว” ทุกสิ่งทุกอย่างมนุษย์แบ่งปันกันใช้และเป็นเจ้าของร่วมกัน ในสังคมยุคแรกนั้นมีผู้ปกครองเหมือนกัน แต่เป็นผู้ปกครองที่ฉลาดและยุติธรรม มิได้แสวงประโยชน์ใส่ตัว แม้ว่าชีวิตของคนสมัยนั้นจะไม่พบกับศีลธรรมที่สมบูรณ์ แต่ก็มีความสุขและประสพกับความดีอันเป็นผลจากความบริสุทธิ์

4.4 ต่อมาเมื่อคนเกิดขัดแย้ง เกิดความละโมภ รู้จักกับคำว่า “ทรัพย์สินส่วนตัว” ความชั่วร้าย จึงบังเกิดขึ้นจากการแสวงประโยชน์ใส่ตัว ผู้ปกครองที่ดีกลายเป็นทรราชกษัตริย์ประชาชนไป ความจำเป็นที่จะต้องมีและกฎหมายเป็นมาตรการควบคุมและแก้ไขความชั่วร้ายจึงเกิดขึ้น ซินีคายืนยันว่า สถาบันการปกครองเกิดขึ้นเพราะความชั่วของคน

4.5 ซินีคากล่าวว่า “ชีวิตที่ผาสุกเกิดขึ้นเมื่อมีความสมบูรณ์ในการเลี้ยงตัวเอง และความเยียบสงบที่มั่นคง ชีวิตอันผาสุกนี้ขึ้นอยู่กับสิ่ง ๆ เดียวนั่นคือเหตุผลอันสมบูรณ์ สัจเหตุผลช่วยหล่อเลี้ยงดวงจิตให้แข็งแกร่งเผชิญกับโชคชะตาโดยไม่หวั่นเกรง”⁹

4.6 ซินีคาไม่ได้กล่าวถึงรูปแบบการปกครองใดว่าดีหรือเหมาะสมเพราะเขาเชื่อว่ารูปการปกครองนั้นไม่สามารถวัดได้ว่าดีหรือเลว สิ่งที่ดีควรใช้เป็นมาตรฐานวัดรูปการปกครองคืออรรถประโยชน์ ถ้ารูปการปกครองใดอำนวยประโยชน์กับคนมากที่สุดรูปการปกครองนั้นจะได้รับการยอมรับว่าดีที่สุด อย่างไรก็ตามซินีคาไม่มีความเชื่อถือในการปกครองประชาธิปไตย เพราะเขาคิดว่ารูปการปกครองแบบนั้นมักจะแปรเปลี่ยนไปสู่การปกครองโดยฝูงชนที่บ้าคลั่ง (Mob-rule) เขาเชื่อว่า “รูปการปกครองแบบผู้ปกครองใช้อำนาจรุนแรงยังดีเสียว่าการปกครองที่ขึ้นอยู่กับประชาชนเพราะเหตุว่าฝูงชนนั้นชั่วร้ายเลวทรามไร้ความกรุณาปราณีกว่าทรราชเสียอีก”¹⁰

4.7 ซินีคาเช่นเดียวกับสตอยอิกส์คนอื่น ๆ มีความเชื่อถือในสังคมโลกถือว่า คนทุกคนเป็นสมาชิกของรัฐเดียวกันคือรัฐพิภพ นอกเหนือไปจากรัฐที่แบ่งแยกกันเองของมนุษย์ อาณาจักรพิภพนี้ผูกพันสมาชิกไว้ด้วยศีลธรรมและศาสนา ไม่ใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมาย ความผูกพันต่อสังคมพิภพนี้ยิ่งใหญ่และเหนือกว่ารัฐธรรมนูญหรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “คนมีพันธะทางจิตใจ แต่เป็นพันธะที่มีต่อสังคมแห่งมนุษยชาติซึ่งยิ่งใหญ่กว่า ไม่ใช่เฉพาะต่อราษฎรร่วมรัฐของตนเท่านั้น”¹¹ ความมีค่าของชีวิตขึ้นอยู่กับการอุทิศตนให้กับคุณธรรม, ธรรมชาติ และพระเจ้า ไม่ใช่จากการอุทิศตนบริการเพื่อนร่วมชาติของตน

⁸ *Ibid.*, 86.

⁹ Seneca, “On Providence...,” in Curtis, (ed.), *The Great Political Theories*, 104.

¹⁰ Sabine, *A History of Political Theory*, 175.

¹¹ Harmon, *Political Thought*, 87.

5. มาร์คัส เออเรเลียส (Marcus Aurelius)

5.1 มาร์คัส เออเรเลียส (ค.ศ. 212-180) เป็นจักรพรรดิแห่งอาณาจักรโรมัน ในระหว่างปี ค.ศ. 161-180 ชีวิตส่วนใหญ่ของเขาใช้ในการศึกสงครามทำลายล้างปัจเจกมิตร วรรณกรรมชิ้นสำคัญของเขาคือ *Meditations* ข้อเขียนในหนังสือเล่มนี้ไม่ได้แสดงเลยว่าผู้เขียนเป็นจักรพรรดิ ผู้เรื่องอำนาจเป็นหนังสือที่ไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปทางสังคมและการเมือง แต่เป็นบรรยายกาศแห่งการปลดปล่อยชีวิตไปตามครรลองแห่งธรรมชาติ บรรยายถึงประสบการณ์ของเขาเอง และความต้องการที่จะสั่งสอนให้คนกล้าเผชิญกับความตายอย่างกล้าหาญ เขายอมรับหลักปรัชญาของสตอยอิกส์ในเรื่องอาณาจักรพิภพ, กฎหมายธรรมชาติ และความเสมอภาคระหว่างมนุษย์ในการเข้าถึงกฎหมายธรรมชาติ¹²

5.2 เออเรเลียสมีความเชื่อมั่นว่าคนสามารถที่จะขจัดทุกข์และความยุ่งยากทั้งหลาย ถ้าหากเขาผลักไสตัวเองให้ใช้ชีวิตตามลิขิตของจิตของเขาเอง จุดหมายปลายทางของชีวิตที่ดีคือความเยียบสงบ (Tranquillity) ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์อันประเสริฐที่จิตจะพึงมี ปรัชญาเป็นสิ่งที่สามารถขัดเกลาจิตมนุษย์และป้องกันมนุษย์ไม่ให้กระทำสิ่งที่รุนแรงและเป็นอันตราย

5.3 ถ้าหากว่าคนปฏิบัติตนสอดคล้องกับธรรมชาติ เขาจะไม่มีวันกระทำการใดที่ชั่วช้าเลย คนทุกคนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันนั่นคือกฎหมายธรรมชาติ เหตุผลคือหลักการสำคัญของกฎหมายสากลนี้ เหตุผลจะสอนให้คนทำในสิ่งที่ควรทำ และละเว้นในสิ่งที่พึงละเว้น เออเรเลียสมีความเชื่อว่า “สิ่งใดก็ตามที่ไม่เป็นอันตรายแก่รัฐ ไม่เป็นอันตรายต่อพลเมืองเช่นกัน”¹³

5.4 ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตที่มีความสุขนั้น เออเรเลียสเขียนไว้ว่า “คนสามารถที่จะมีชีวิตที่มีความสุข หากว่าเขาสามารถดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูก คิดและประพฤติในสิ่งที่ชอบ ความคิดชอบและประพฤติชอบนี้เหมือนกันหมดในดวงจิตของพระเจ้า ของมนุษย์ และของสัตว์โลกที่มีเหตุผลทั้งหลาย”¹⁴ เออเรเลียสหมายความว่า มาตรการในการวัดว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดเป็นเช่นเดียวกันหมดในทุกหนทุกแห่งทั่วจักรวาล

5.5 เออเรเลียสเชื่อว่า มีจักรวาลอยู่เพียงหนึ่งเดียว ประกอบขึ้นด้วยทุกสิ่งทุกอย่าง มีพระเจ้าองค์เดียวเป็นผู้สร้างทุกสิ่งทุกอย่าง บรรดาสัตว์โลกที่มีเหตุผลและความเฉลียวฉลาด ยึดถือกฎหมาย เหตุผล และสัจธรรมประเภทเดียวกันหมด เมื่อมนุษย์ยอมรับว่าเขาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของจักรวาลและประพฤติสอดคล้องกับกฎหมายธรรมชาติ เขาจะพบว่าไม่มีสิ่งใดที่จะทำความไม่พึงใจให้กับตัวเขาเลย

---

¹ Curtis, (ed.), *The Great Political Theories*, 98

¹³ Aurelius, “The Meditation,” in *Ibid.*, 107.

¹⁴ *Ibid.*, 108.

6. ความสันทาย

6.1 ลัทธิสโตยอิกส์เจริญรุ่งเรืองมากโดยเฉพาะในสมัยที่อาณาจักรโรมันเรืองอำนาจ เมธีสำคัญของกลุ่มสโตยอิกส์คือ ซีซีโร, ซินีคา และเออเวเลียส หลักการสำคัญของสโตยอิกส์คือความเชื่อถือในอาณาจักรพิภพ มนุษย์ทุกคนแม้ว่าจะอยู่ต่างรัฐกันแต่ในความเป็นจริงแล้วเป็นพลเมืองของสังคมโลกเหมือนกันหมด อาณาจักรแห่งพิภพนี้มีกฎหมายธรรมชาติซึ่งบัญญัติโดยพระเจ้าและมนุษย์สามารถเข้าถึงได้ด้วยเหตุผลเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน มนุษย์ทุกคนมีความเสมอภาคกัน ทัดเทียมกันในการเข้าถึงเหตุผล ชีวิตที่ดีคือการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับธรรมชาติ

6.2 ในบรรดาลัทธิหลายสำนักซึ่งรุ่งเรืองอยู่ในเวลานั้น ผู้ปกครองและชนชาวโรมันพบว่า แนวความเชื่อถือของลัทธิสโตยอิกส์สามารถไปกันได้กับบรรยากาศการเมืองและสังคมของอาณาจักร หรืออย่างน้อยก็ดีกว่าของสำนักอื่นเช่นอีพิคิวเลียนและชินนิคส์ เขาทั้งหลายพอใจในหลักความเชื่อถือของสโตยอิกส์ที่ว่า ชีวิตควรดำเนินไปตามคำเรียกร้องของสวรรค์ ซึ่งได้แก่การอุทิศตนให้กับหน้าที่ที่มโนสำนึกเตือนว่าเป็นกิจที่พระเจ้าต้องการให้กระทำและการดำรงชีพให้สอดคล้องกับธรรมชาติ อย่างไรก็ตามลัทธิสโตยอิกส์ซึ่งเผยแพร่ในเมืองแรกโดยซีโนนั้นยังสนองความต้องการของโรมันไม่เพียงพอ เพราะเน้นถึงความบริบูรณ์ในตัวบุคคลเองมากกว่าเรื่องส่วนรวมหรือการบริการสาธารณะ พาเนเทียสแห่งเมืองโรดส์ (Panetius of Rhodes) ซึ่งเป็นสโตยอิกส์ชั้นนำในศตวรรษที่ 2 ก่อนคริสตกาลเป็นผู้ที่ดัดแปลงแนวความคิดสโตยอิกส์ให้เข้ากับความต้องการของโรม¹⁵ พาเนเทียสเน้นว่า คนที่ดีนั้นจะไม่อุทิศตนเพียงเพื่อบริการตัวเองเท่านั้น หากแต่จะมุ่งกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่า ด้วยการพยายามช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกันผ่านทางสถาบันแห่งรัฐนั่นคือ การยินดีที่จะกระทำกิจกรรมบริการสาธารณะต่าง ๆ นั้นเอง

---

¹⁵ Harmon, *Political Thought*, 80-1